

IN MEMORIAM

Gerard de Vries (1919 – 2005)

In de nacht van 10 op 11 juni 2005 overleed in zijn huis in Baarn Dr. Gerardus Albertus de Vries, na een ernstige ziekte die zich enkele maanden eerder openbaarde. Gerard was op 9 december 1919 in Haarlem geboren maar de familie verhuisde drie jaar later naar Baarn. Aanvankelijk woonde de familie de Vries aan de Faas Eliaslaan, dicht bij het Cantonspark, de befaamde hortus van de Utrechtse Universiteit, met het Fytopathologisch Laboratorium Willie Commelin Scholten en het Centraalbureau voor Schimmelcultures om de hoek. Veel later, na het overlijden van zijn vader, verhuisde de familie naar het huis op de hoek van de Chopinlaan, waar Gerard na het huwelijk van zijn zus en de dood van zijn moeder alleen bleef wonen. Hij woonde er onder de rook van het landgoed Groeneveld, dat eigenlijk zijn tweede thuis werd. Zijn natuurdagboeken getuigen daarvan; ze gaan terug tot ver in de dertiger jaren en zijn een bron van informatie gebleken voor verschillende latere projecten.

Al tijdens zijn middelbare schooljaren had Gerard contacten met beide genoemde instituten, waarover in die tijd de befaamde Prof. Johanna Westerdijk de scepter zwaaide. Maar met name van de ook daar werkzame mycoloog Abraham van Luyk leerde hij in de dertiger jaren de eerste beginselen van de paddestoelenkunde. Via van Luyk kwam hij ook in aanraking met de Nederlandse Mycologische Vereniging, want die organiseerde in die tijd soms excursies in de omgeving van Baarn. Gerard zou de paddestoelen zijn leven lang trouw blijven. Zijn studie biologie in Utrecht werd sterk beïnvloed door de oorlog en hij zat zelfs enige tijd ondergedoken bij een buurman. Maar hij had ook veel vrije tijd die het hem mogelijk maakte rond te zwerven. In 1948 trad hij in dienst bij de door hem zeer bewonderde Westerdijk, met de opdracht om een nieuwe afdeling Medische Mycologie op te richten. Die afdeling leidde hij tot zijn pensionering in 1984. Hij speelde enkele decennia lang een vooraanstaande rol in deze discipline die, zeker in zijn tijd, voor een belangrijk deel een toegepaste vorm van wetenschapsbeoefening was. Hij publiceerde tal van artikelen over medische en veterinaire schimmels en was een trouwe bezoeker van congressen en symposia over dit vakgebied in de hele wereld.

Gerard was zeer reislustig en combineerde zijn professionele uithuizigheid altijd met zijn tweede grote liefde: de ornithologie. Als de medische mycologie hem in een bepaald jaar naar verre landen bracht kon je al maanden van te voren vogelboeken van die streken ter voorbereiding op de reis op zijn tafel aantreffen. Maar ook in Nederland was hij een bekende vogelaar, die in de vogeltijdschriften regelmatig zijn zegje deed. Landelijk bekend werd hij door zijn ontdekking van de Iberische tjiftjaf, natuurlijk in “zijn” Groeneveld en het mag symbolisch genoemd worden dat zijn laatste excursie buitenshuis, twee weken voor zijn dood, een bezoek was aan de Noordse nachtegaal, die in mei van dit jaar niet ver van zijn huis in een grote Baarnse tuin was neergestreken.

Zoals gezegd was Gerard van professie een laboratoriummycoloog, maar net als zoveel andere collega's was hij daarnaast vooral ook veldbioloog. Al vroeg schreef hij artikelen over paddestoelen in *Fungus* en later in *Coolia* en was hij een geziene spreker tijdens bijeenkomsten van de NMV. Daarnaast heeft hij een groot aantal excursies geleid en vooral van die gelegenheden zullen velen goede herinneringen aan hem bewaren.

Het is onmogelijk om in dit korte bestek alle publikaties van Gerard te vermelden. Ik beperk me daarom tot die boeken die zijn naam in binnen- en buitenland hebben gevestigd. In 1952 promoveerde hij op een monografie van het geslacht *Cladosporium*, met soorten die van belang zijn voor de medische mycologie, de plantenziektkunde en de industrie. Het boek werd een klassieker, spoedig alleen nog antiquarisch te koop en pas vele decennia later als enigszins verouderd terzijde geschoven. In 1955 verscheen van zijn hand het boek "Paddestoelen", waarin een inleiding tot de mycologie en beschrijvingen bij aquarellen van ons toen nog befaamde lid A. Middelhoek. Ook dit boek is allang uitverkocht maar had in zijn tijd zeker een belangrijke functie voor de groeiende schare amateurmycologen. Ruime bekendheid kreeg hij ook met zijn *Hypogaea*, Truffels en schijntruffels, deel 3 van de door KNNV en NMV samen uitgebrachte serie *De fungi van Nederland* (KNNV Mededelingen 88, 1971). Het behandelde een groep paddestoelen die van het begin af aan zijn bijzondere aandacht en liefde had. Hij was daarmee op slag Nederlands grootste truffelspecialist en door deze publikatie zette hij zich ook meteen op de Europese kaart. Ik heb zelf herhaaldelijk van nabij mee mogen maken hoe hij in alle ons omringende landen, maar vooral in Frankrijk en Duitsland, telkens weer werd binnengehaald als de grote truffelspecialist bij uitstek. Tot het laatst ook is hij bezig geweest met het oplossen van telkens weer nieuwe problemen met determinatie en nomenclatuur van deze onderaardse zwammen. Het Nationaal Herbarium krijgt zijn hele verzameling truffels, die de basis vormt voor onze huidige kennis van deze groep.

Gerard behoorde, tot begin dit jaar, tot de vaste kern van deelnemers aan de woensdag-excursies van de werkgroep Mycologisch Onderzoek IJsselmeerpolders. Maar weinigen weten nog, dat hij één van de eerste onderzoekers was die begin zestiger jaren de droogvallende polders Z. en O. Flevoland mocht betreden, om er in opdracht van TNO de ontwikkeling van de bodemschimmelflora te onderzoeken, met name die van de keratinofiele schimmels, hetgeen toen van groot belang werd geacht voor de medische en veterinaire diensten. En ook toen combineerde hij zijn professionele bezigheden altijd met zijn belangstelling voor vogels en hogere paddestoelen. Hij nam zijn bodemonsters steeds met kijker en schetsboek in de aanslag.

Naast zijn intensieve wetenschappelijke bezigheden was Gerard artistiek begaafd. Hij heeft zijn hele leven getekend en geschilderd en nam regelmatig deel aan exposities van Baarnse schilders, waar hij opviel als de deelnemer die bijna alles meteen kon verkopen. Er zijn verschillende lokale liefhebbers die schilderwerk van Gerard de Vries verzamelden. Zijn aquarellen van paddestoelen zijn ver in de minderheid gebleven bij zijn portretten, landschappen en vogels, die hij uit de hele wereld bijeeschilderde. Zijn artistieke nalatenschap omvat vele honderden werken, waarvan hij er kort voor zijn dood nog veel heeft uitgedeeld aan vrienden en instanties, zoals de Historische Kring Baerne, die een aantal portretten kreeg die Gerard in de loop van vele decennia maakte van bekende dorpsgenoten.

Met Gerard de Vries is de laatste overlevende van een kleine, maar gedurende lange tijd intensief samenwerkende groep lokale mycologen overleden. Met Jasper Daams en Jan Frencken deelde hij vele bijzondere vondsten en het drietal onderhield nauwe contacten met Bert Reijnders. Een aantal nog actieve mycologen, waaronder ikzelf, hebben meege profiteerd van de grote ervaring en kennis van dit bijzondere kwartet, in de lange periode dat zij wekelijks samenkwamen in het CBS, in een kwalitatief ijzersterke werkgroep.

Gerard heeft tijdens een heel roerige periode in de vereniging, de vijftiger jaren, deel uitgemaakt van het bestuur. Hij bewaarde daar geen prettige herinneringen aan. Hij was een zachtmoedig en eerder verlegen man, die controverses, behalve zuiver wetenschappelijke, het liefst uit de weg ging. Hij is ook altijd vrijgezel gebleven maar was het soort mensenvriend dat zich soms graag terugtrekt en de zelfgekozen eenzaamheid nodig heeft om zich op te kunnen laden voor wetenschappelijke en artistieke arbeid. Het is daarom ook dat hij tot op hoge leeftijd trouw bleef aan een ruime kring vrienden en oud-collega's die hem nu met warme gevoelens en groot respect herdenken.

Huub van der Aa